

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2026. № 1. ISSN 2307-2105

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.1.38>

УДК 336.74:330.3

T. V. Kanieva,

*д. е. н., професор, професор кафедри фінансів,
Державний торговельно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9847-0948>*

M. M. Bereznyi,

*аспірант кафедри фінансів,
Державний торговельно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-7798-5981>*

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІСЛЯВОЄННОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ВІДБУДОВИ

T. Kanieva,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance,
State University of Trade and Economics*

M. Bereznyi,

*Postgraduate student Department of Finance,
State University of Trade and Economics*

FINANCIAL AND CREDIT POLICY AS A TOOL OF POST-WAR ECONOMIC RECONSTRUCTION

Стаття присвячена аналізу фінансово-кредитної політики як критично важливого інструменту задля ефективної та стійкої післявоєнної економічної відбудови країни. У дослідженні розкрито сутність та значення фінансово-кредитної політики в процесі післявоєнного соціально-економічного відновлення суспільства. Особливу увагу приділено аналізу ключових інструментів (такі як бюджетна політика, податкові стимули, монетарне регулювання, пільгове кредитування та залучення додаткових інвестицій), які можуть бути ефективно використані для відновлення економічного потенціалу, зруйнованої інфраструктури та соціальної сфери країни. Обґрунтовано роль державного регулювання у забезпеченні макроекономічної стабільності, відновленні інвестиційного потенціалу та стимулюванні підприємницької діяльності. Визначено потенційні ризики та виклики (зокрема, інфляція, боргове навантаження) та запропоновано рекомендації щодо удосконалення фінансово-кредитної політики з метою забезпечення швидкого та ефективного економічного зростання у повоєнний період. Виділено пріоритетні напрями удосконалення фінансово-кредитної політики у контексті інтеграції України до європейського економічного простору. Результати дослідження визначили, що подальше дослідження фінансово-кредитної політики як інструменту післявоєнної економічної відбудови дозволить сформувати ефективну фінансово-кредитну стратегію, що є необхідною умовою сталого економічного зростання та соціальної стабільності в період відбудови.

The article is devoted to the analysis of financial and credit policy as a critically important tool for effective and sustainable post-war economic reconstruction of the country. The study reveals the essence and significance of financial and credit policy in the process of post-war socio-economic recovery of society. Particular attention is paid to the analysis of key instruments (such as budgetary policy, tax incentives, monetary regulation, preferential lending and attracting additional investment) that can be effectively used to restore the economic potential, destroyed infrastructure and social sphere of the country. The paper

substantiates the need to coordinate financial, credit and budgetary policies with the overall recovery strategy. The role of state regulation in ensuring macroeconomic stability, restoring investment potential and stimulating entrepreneurial activity is substantiated. Particular attention is paid to mechanisms for providing credit support to small and medium-sized businesses, restoring the banking system and attracting international financial assistance. The importance of international financial assistance and cooperation with international organisations in creating a favourable environment for economic recovery is highlighted. Separate emphasis is placed on the need to develop financial instruments aimed at modernising infrastructure, supporting innovation and the green economy. Potential risks and challenges (in particular, inflation and debt burden) are identified, and recommendations are made for improving financial and credit policy with a view to ensuring rapid and effective economic growth in the post-war period. Priority areas for improving financial and credit policy in the context of Ukraine's integration into the European economic space have been identified. The results of the study have determined that further research into financial and credit policy as an instrument of post-war economic reconstruction will make it possible to formulate an effective financial and credit strategy, which is a necessary condition for sustainable economic growth and social stability during the reconstruction period.

Ключові слова: державна фінансова політика, бюджетна політика, кредитна політика, Державний бюджет, макроекономічна стабільність, сталий розвиток, соціально-економічне середовище.

Keywords: public finance policy, budget policy, credit policy, state budget, macroeconomic stability, sustainable development, socio-economic environment.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний етап розвитку України характеризується масштабними викликами, зумовленими наслідками повномасштабної війни, що спричинила значні втрати у інфраструктурному, фінансовому та соціальному потенціалі держави. В

умовах післявоєнної відбудови особливого значення набуває розроблення ефективної фінансово-кредитної політики, здатної забезпечити стабілізацію економіки, стимулювання інвестиційної активності, підтримку малого та середнього бізнесу, а також відновлення виробничої потужності. Фінансово-кредитна політика як інструмент післявоєнної економічної відбудови є надзвичайно актуальним і має вагомий науково-практичний потенціал у контексті забезпечення довгострокового розвитку України. Фінансовий механізм країни потребує адаптації до сучасних умов суспільства та ефективного застосування фінансово-кредитних інструментів, які б у своїй комплексній взаємодії підтримували забезпечення стійкості, швидкості та інклюзивності у післявоєнній економічній відбудові. Дослідження цієї теми має важливе значення для удосконалення теоретико-методологічних підходів до формування фінансової політики держави в умовах кризових трансформацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування фінансово-кредитної політики в умовах військового стану є досить важливим та поширеним у наукових дискусіях. Зокрема, науковці І. Чугунов та І. Любчак у своєму дослідженні [1] визначили особливості формування бюджету в умовах воєнного стану та встановили, що у бюджетній політиці в умовах воєнного стану реалізуються сучасні адаптаційні та трансформаційні механізми.

Щодо питання функціонування інструментарію фінансової політики в умовах економічної нестабільності, науковець В. Макогон обґрунтувала напрями посилення координації фіскальної та монетарної політик України [2]. Ефективна взаємодія фіскальної та монетарної політики є вагомим стабілізаційним елементом, який допоможе процесу адаптації економіки до соціально-економічних умов, стримування інфляції з метою збереження курсової стійкості, зменшення фундаментального цінового тиску та безпосередньо подолання інфляційних явищ.

М. Пасічний зазначив, що фіскальна безпека держави є важливим індикатором оцінювання рівня фіскальної стійкості та макроекономічної

стабільності [3]. В умовах військового стану та початку відбудови країни фінансова безпека набуває особливого значення, вимагаючи коригування граничних значень індикаторів фінансової безпеки.

Огляд наукової літератури за напрямом дослідження підтверджує важливість вивчення інструментів фінансової політики країни з метою післявоєнної відбудови країни. Перспективним напрямом подальших досліджень є удосконалення синергічної взаємодії фінансово-кредитної системи країни, що є основою для розробки національної стратегії післявоєнної відбудови, визначаючи джерела, обсяги та пріоритети фінансування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є визначення ролі та напрямів удосконалення фінансово-кредитної політики як ключового механізму стимулювання післявоєнної економічної відбудови, визначення механізмів впливу на відновлення виробничої потужності, інвестиційного потенціалу і стійкості соціально-економічного середовища держави.

Обумовлена мета визначає необхідність вирішення наступних завдань:

- розкрити теоретичну сутність фінансово-кредитної політики та визначити її місце в системі державного регулювання економіки в умовах післявоєнного відновлення;
- проаналізувати сучасний стан фінансово-кредитної системи України та оцінити її потенціал функціонування в післявоєнний період;
- дослідити світовий досвід реалізації фінансово-кредитної політики у процесі подолання кризових економічних явищ;
- обґрунтувати напрями та інструменти удосконалення фінансово-кредитної політики України як ефективного механізму стимулювання післявоєнного економічного зростання.

Виконання поставлених завдань дозволить дослідити фінансово-кредитну політику як складової фінансової політики країни, а також обґрунтувати перспективні напрями її удосконалення з урахуванням потреб відбудови соціально-економічного середовища країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Післявоєнна відбудова національної економіки є одним із найскладніших і водночас найважливіших етапів розвитку держави, оскільки потребує комплексного підходу до відновлення виробничого потенціалу, інвестиційної активності та соціальної стабільності. В умовах руйнування інфраструктури, зниження ділової активності та обмеженості фінансових ресурсів ключову роль у забезпеченні ефективного економічного відновлення відіграє фінансово-кредитна політика держави. Саме вона виступає базовим механізмом мобілізації внутрішніх і зовнішніх ресурсів, стимулювання залученню додаткових фінансових джерел, підтримки бізнесу та створення передумов для сталого розвитку.

У своїй комплексній взаємодії фінансово-кредитна політика функціонує як єдиний злагоджений механізм макроекономічного регулювання. Її ключова фундаментальна задача – забезпечення макроекономічної стабільності соціально-економічного середовища країни шляхом: збалансування державних фінансових ресурсів; підтримання стабільного грошового обігу; забезпечення стійкості банківської системи; стимулювання інвестицій та економічного зростання; мінімізації системних ризиків.

В умовах глибоких структурних трансформацій та глобальних викликів, що спричинило необхідність переосмислення підходів до формування фінансово-кредитної політики держави. Від ефективності її реалізації залежить швидкість відновлення економіки, рівень зайнятості населення, розвиток підприємництва та інтеграція України у світовий економічний простір. Фінансово-кредитна політика відіграє роль ключового елемента механізму стимулювання післявоєнної економічної відбудови, а також впливає на відновлення виробничої потужності, інвестиційного потенціалу та стійкості соціально-економічного середовища держави.

Повномасштабна війна завдала нищівного удару по економіці України, спричинивши масштабні руйнування інфраструктури та логістичних ланцюгів, зовнішню і внутрішню трудову міграцію населення. У післявоєнний період перед країною постане важливе стратегічне завдання – відновити втрачене і

модернізувати економіку, забезпечити стає зростання та підвищити рівень життя громадян. У цьому контексті, фінансово-кредитна політика держави набуває критичного значення, перетворюючись на один із ключових інструментів для мобілізації ресурсів, стимулювання інвестицій та ефективного управління процесами економічної відбудови. Без цілеспрямованої та зваженої політики у цій сфері ризики неефективного використання фінансової допомоги, інфляційних коливань та поглиблення соціальної нерівності є надзвичайно високими.

У процесі післявоєнного відновлення фінансово-кредитного середовища України важливим елементом є валовий внутрішній продукт, оскільки саме завдяки йому відображається реальний масштаб економіки, її здатність акумулювати доходи та забезпечувати стабільність фінансової системи країни (рис. 1).

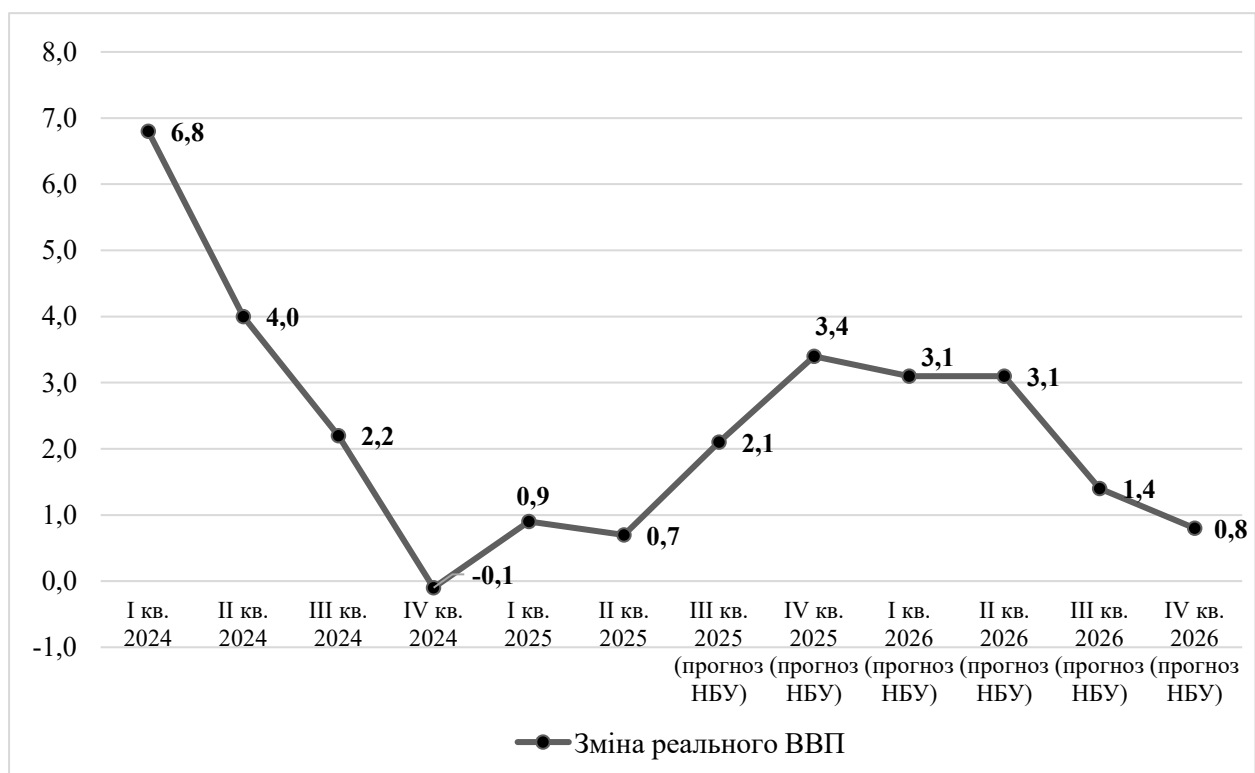

Рис. 1. Зміна реального ВВП України у 2025 році до відповідного кварталу минулого року, %

Джерело: сформовано на основі [4-5]

У 2022 році потужність економіки України впала на 28,8%, але її значне відновлення відбулося у 2023 році на 5,5%. За підсумками 2024 року зростання ВВП склало всього 2,9%. Проте, темпи економічного відновлення поступово сповільнилися. Кожного кварталу 2024 року зростання відносно 2021 року було нижчим, порівняно з 2023 роком, а у IV кварталі ВВП знизився до 0,1% порівняно з IV кварталом 2023 року [6]. У II кварталі 2025 року реальний ВВП зріс на 0,7%, а порівняно з попереднім кварталом – на 0,2%. Водночас темпи зростання економіки у річному вимірі сповільнилися порівняно з I кварталом 2025 року. Основними факторами впливу на темпи зростання економіки, продовжують залишатися наслідки зруйнованої інфраструктури, міграція населення, зменшення виробничих потужностей та ризикованість ведення бізнесу. Значний внесок у сповільнення відновлення у II кварталі 2025 року також мало скорочення показників сільського господарства [7]. Проте, незважаючи на отримані збитки, економіка України продовжує відновлюватися та розвиватися. Значний вплив на покращення інвестиційного середовища матиме подальший процес євроінтеграції, що також сприятиме відновленню економіки до стабільних умов функціонування. Важливим є стабілізація ситуації в енергетичному секторі та зменшення рівня безробіття населення. Відповідно до здійсненого прогнозу НБУ, передбачається зростання реального ВВП України на 2% у 2026 році та на 2,8% у 2027 році.

Зростання рівня ВВП дозволить сформувати ґрунт для накопичення фінансових ресурсів, що допоможе розширити інвестиційний простір для відбудови фінансово-кредитної системи, забезпечити соціальну підтримку населення та покрити боргові зобов'язання. Підвищення економічної активності зменшить ризики для банківського сектору, сприятиме збільшенню кредитування та підтримуватиме стабільність національної валюти. Для зовнішніх інвесторів позитивна динаміка ВВП є ключовим індикатором прогнозованості та окупності капіталовкладень, що впливає на обсяги міжнародної фінансової допомоги та приватних інвестицій. Водночас, щодо

питання співвідношення державного боргу до рівня ВВП визначає умови залучення додаткових кредитних ресурсів і рівень боргової безпеки країни. Враховуючи вище згадане, відновлення та зростання рівня ВВП постає одним із основних факторів формування стійких фінансово-кредитних механізмів, необхідних для довгострокової післявоєнної відбудови соціально-економічного середовища країни.

Збільшення видатків на оборону держави та соціальне забезпечення населення вплинуло на обсяги доходів. Для покриття дефіциту необхідно було значно збільшити залучення додаткових коштів, переважно із зовнішніх джерел, що збільшило залежність від підтримки міжнародних організацій та урядів. Рівень сукупного державного боргу по відношенню до ВВП, який до війни мав тенденцію до зниження, суттєво почав зростати (рис.2).

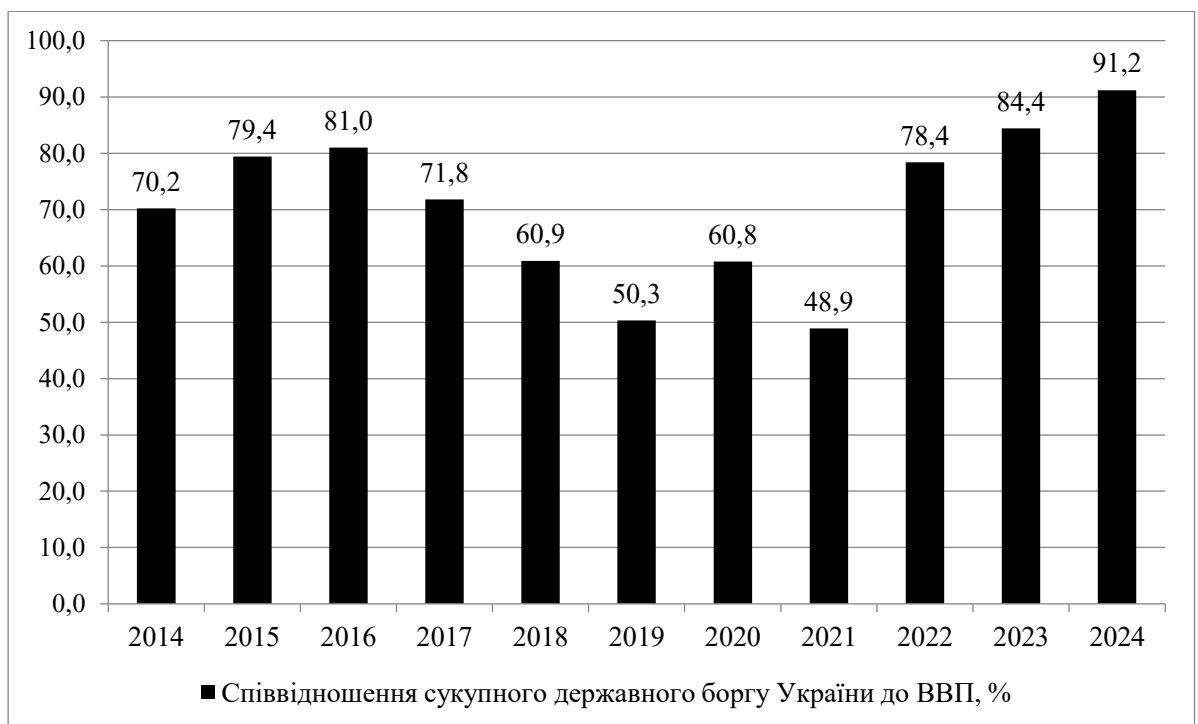

Рис. 2. Співвідношення сукупного державного боргу України до ВВП у 2014-2024 рр., %

Джерело: сформовано на основі [4-5]

Відповідно до наведених даних на рис.2 помітно, що у 2022-2023 роках розмір боргу почав критично зростати - із початком повномасштабної війни. У зв'язку із зниженням ВВП, зменшення надходжень та руйнування

інфраструктури виникло питання щодо можливості фінансування видатків. Війна спричинила значну зміну цілей економіки та напрямів бюджетних видатків у бік забезпечення обороноздатності країни та соціальної підтримки громадян. Станом на кінець 2024 року співвідношення сукупного державного боргу до ВВП становило 91,2%. У 2025 році він сягнув історичного максимуму: лише за червень він зріс майже на 4 млрд. дол., досягнувши позначки приблизно 185 млрд. дол. В умовах забезпечення безпеки і оборони країни, а в подальшому і відбудова країни - питання боргової стійкості, ймовірно, стане важливим у формуванні та реалізації довгострокової фінансової політики країни [8].

У післявоєнній відбудові державний борг може стати інструментом для фінансування відновлення соціально-економічного середовища країни. Залучені через державний борг кошти (особливо пільгові кредити) є критично важливими для фінансування першочергових проектів відбудови - відновлення інфраструктури (енергетика, дороги, мости), житла та соціальних об'єктів. Фінансові ресурси, які залучені на пільгових умовах, допоможуть утримувати макрофінансову стабільність, яка є основою для залучення додаткових приватних інвестицій. Проте це також може мати певні ризики. Передусім це ризик боргової стійкості, який зумовлений високим рівнем боргового навантаження на державний бюджет за умов обмеженої податкової бази та потреби у значних видатках на відбудову й безпеку. Вагомим є також валютний ризик, оскільки переважна частка державного боргу номінована в іноземній валюті, що робить боргові зобов'язання чутливими до коливань обмінного курсу та зовнішніх фінансових шоків. Окрему загрозу може становити ризик рефінансування, який пов'язаний із майбутньою необхідністю відновлення повноцінного обслуговування та погашення боргу після завершення пільгових періодів і реструктуризацій. Сукупність виділених ризиків обумовлює потребу в формуванні зваженої боргової стратегії, що поєднуватиме залучення довгострокового пільгового фінансування з посиленням фіскальної дисципліни, структурними реформами та

стимулюванням економічного зростання як ключової передумови зниження боргового тиску в середньо- та довгостроковій перспективі.

Аналізуючи сучасний світовий досвід в адаптації та реалізації фінансово-кредитної політики щодо подолання кризових економічних явищ (на прикладі пандемії COVID-19), помітно вирішальну роль швидкості та гнучкості реакції органів економічної політики на безпрецедентний шок для глобальної економіки. У відповідь на різке скорочення економічної активності центральні банки провідних країн світу, зокрема США, країн Європейського Союзу, Великої Британії та Японії, оперативно знизили ключові процентні ставки до мінімальних або нульових рівнів та суттєво розширили інструментарій монетарного стимулювання. Міжнародний валютний фонд здійснював мобілізацію коштів для фінансової підтримки країн, які зазнали значних фінансово-економічних втрат від поширення пандемії коронавірусу [9, с. 23]. Досвід подолання економічної кризи, спричиненої пандемією, є дещо схожим у методах боротьби з кризою у 2008 році: обмеження експорту, регулювання цін та / або спеціальні заходи для попередження цінового шахрайства, поширення інформаційних матеріалів щодо захисту прав споживачів і введення податкових пільг для бізнесу [10, с. 83]. Однак, це стало унікальним кейсом у світовій економічній практиці, адже фінансово-кредитний механізм мав не боротися у процесі, а реагувати на повну зупинку економіки у зв'язку з локдаунами. Оцінка цього досвіду демонструє перехід від традиційних методів фінансово-кредитної політики до її «прискореного стимулювання» та тісної співпраці центральних банків із урядами.

Шлях до післявоєнної фінансово-кредитної відбудови у контексті пріоритетності інтеграції у європейський економічний простір має бути спрямований на забезпечення макрофінансової стабільності, підвищення стійкості фінансової системи та поступову гармонізацію з інституційними і регуляторними стандартами Європейського Союзу. Розвиток функціональних ринків капіталу та фінансових установ матиме вирішальне значення в цьому

процесі, а реформи мають ґрунтуватися на комплексній і глибокій оцінці існуючої фінансової, нормативної та інституційної бази України.

Важливим є посилення незалежності та інституційної спроможності Національного банку України, а саме щодо реалізації режиму інфляційного таргетування, удосконалення механізмів трансмісії монетарної політики та підвищення прозорості механізму комунікації з фінансовими ринками. Пріоритетом виступає поглиблення інтеграції банківського сектору до європейського фінансового ринку, що передбачає адаптацію пруденційного нагляду до вимог ЄС (CRR/CRD), посилення стійкості банків до кредитних і валютних коливань, а також розвиток довгострокового кредитування реального сектору економіки. Розвиток небанківського фінансового сектору та ринків капіталу, зокрема інституцій спільного інвестування, страхових та пенсійних фондів, що слід адаптувати до моделі фінансування економіки, притаманній країнам-членам ЄС.

Окрему увагу варто приділити механізму координації фінансово-кредитної та фіскальної політики, з метою зниження боргових ризиків, підвищення ефективності використання державних запозичень і покрокового переходу до середньострокового бюджетного планування відповідно до стандартів ЄС. Вагоме значення має дотримання стандарту ЄС - орієнтації на структурний бюджетний баланс, що дозволить нейтралізувати вплив циклічних коливань економіки та забезпечити контрциклічний характер фіскальної політики. Таким чином, стандарти ЄС у сфері середньострокового бюджетного планування допоможуть модернізувати інституційні передумови для підвищення фіскальної дисципліни, зниження боргових ризиків і забезпечення довгострокової стабільності державних фінансів, що є особливо актуальним для соціально-економічного середовища України в умовах європейської інтеграції та післявоєнного відновлення.

Водночас стратегічним завданням залишається цифровізація фінансової системи та впровадження європейських стандартів платіжної інфраструктури, що сприятиме фінансовій інклюзії, прозорості та зростанню

довіри до фінансових інститутів. Сукупна реалізація зазначених напрямів формуватиме передумови для стійкої інтеграції України до європейського економічного простору та підвищення ефективності фінансово-кредитної політики в довгостроковій перспективі.

Висновки. Підсумовуючи викладене у дослідженні, можна дійти висновку, що фінансово-кредитна політика є фундаментом для розробки механізмів післявоєнного відновлення країни. Адже вона перестане бути не тільки інструментом підтримання цінової стабільності, а й перетворюється на активний стимулятор структурної перебудови економіки. Успіх післявоєнної відбудови залежить від здатності держави збалансувати потребу в інтенсивному грошовому вливанні для стимулювання росту з необхідністю збереження макрофінансової стабільності. Лише комплексна і взаємоузгоджена стратегія, де фінансово-кредитні інструменти інтегровані в загальний план національного відродження, дозволить забезпечити стійке та інклюзивне економічне зростання у довгостроковій перспективі. Узагальнення міжнародного досвіду є важливим і необхідним для економіки України, адже ефективність фінансово-кредитної політики в умовах сучасних криз значною мірою залежить від здатності швидко адаптувати інструменти регулювання, забезпечувати фінансову стабільність та одночасно підтримувати економічне відновлення без створення надмірних довгострокових боргових і фінансових дисбалансів.

З метою соціально-економічного розвитку в умовах післявоєнного відновлення визначальними фактором є забезпечення боргової стійкості, розширення доступу до довгострокового пільгового фінансування, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів та поглиблення інтеграції до європейського економічного простору. Реалізація виваженої фінансово-кредитної політики, що поєднуватиме стабілізаційні та стимулюючі функції, створить передумови для структурної модернізації економіки, зростання інвестиційної активності та формування основ стійкого економічного розвитку України в довгостроковій перспективі. Центральний

банк та уряд мають взаємодіяти синергічно: монетарна політика повинна забезпечувати доступність капіталу через низькі ставки та цільове рефінансування, у той момент фіскальна політика - спрямовувати ці ресурси у пріоритетні сектори через державні гарантії та субсидії. Фінансово-кредитна політика має створити прозорі та прогнозовані умови для іноземних інвесторів. Створення спеціалізованих фондів відбудови та страхування ризиків є необхідними передумовами для притоку приватного капіталу, який має доповнити пряму фінансову допомогу від країн-партнерів.

Література

1. Чугунов І., Любчак І. (2024), Формування бюджету в умовах воєнного стану. *Scientia fructuosa*, 5(157), 4-14.
2. Макогон В. (2024), Координація фіскальної та монетарної політики України. *Scientia fructuosa*, № 2, 4-19.
3. Пасічний М. (2024). Фіскальна безпека держави в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (62).
4. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
5. ВВП України за роками. Національна асоціація банків України. URL: <https://nabu.ua/ua/vvp-2.html>
6. Трекер економіки України під час війни. Центр економічної стратегії. URL: https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/?gad_source=1&gad_campaignid=22399715949&gbraid=0AAAAACM-mc2UIU5NHtmZo4XTkGzqXqoUJ&gclid=CjwKCAiA3L_JBhAlEiwAlcWO56ntrLcrvzm1nzagCJzPRPvYKM8d1Rpje6Gz3YiIlBItxmn3tw4e2RoC5l4QAvD_BwE
7. Коментар Національного банку щодо зміни реального ВВП у II кварталі 2025 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-ii-kvartali-2025-roku>

8. Державний борг України б'є історичний рекорд: боргова пастка чи стратегічний ресурс. Інститут аналітики та адвокації. URL: https://iaa.org.ua/articles/derzhavnyj-borg-ukrayiny-bye-istorychnyj-rekord-borgova-pastka-chy-strategichnyj-resurs/?gad_source=1&gad_campaignid=22613040175&gbraid=0AAAAAp3Jda7y84suasA1lc6kiAqKv8wMj&gclid=Cj0KCCQiAosrJBhD0ARIsANebCNq1QorBGY9DrcbQB_7q6VLUrBCQo4dcuBZfRLgyfw00i4Cjf8OLOp8aAr3tEALw_wcB

9. Долбнєва Д. (2020). Вплив COVID-19 на економіку країн світу. *Проблеми економіки*. № 1 (43), 20-26.

10. Войтенко О., Попадинець Н. (2022), Зарубіжний досвід регулювання споживчих ринків в умовах соціально-економічної кризи, спричиненої пандемією COVID-19. *Регіональна економіка*. №1, 78-86.

References

1. Chugunov I. and Liubchak I. (2024), "Budgeting under martial law". *Scientia fructuosa*, vol. 5(157), pp. 4-14.

2. Makohon V. (2024), "Coordination of fiscal and monetary policy in Ukraine", *Scientia fructuosa*, vol. 2, pp. 4-19.

3. Pasichnyi M. (2024). "Government fiscal security under martial law". *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 62.

4. State Statistics Service of Ukraine (2025), "Statistical information", available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 10 November 2025).

5. National Association of Banks of Ukraine (2025), "Ukraine's GDP by year", available at: <https://nabu.ua/ua/vvp-2.html> (Accessed 10 November 2025).

6. Center for Economic Strategy Ukraine's Economy (2025), "Tracker During the War", available at: https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/?gad_source=1&gad_campaignid=22399715949&gbraid=0AAAAACM-mc2UIU5NHtmZo4XTkGzqXqoUJ&gclid=CjwKCAiA3L_JBhAlEiwAlcWO56ntrLcrvzm1nzagCJzPRPvYKM8d1Rpje6Gz3YiIlBItxmn3tw4e2RoC5l4QAvD_BwE (Accessed 24 November 2025).

7. National Bank of Ukraine (2025), “Commentary of the National Bank on the change in real GDP in the second quarter of 2025”, available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-ii-kvartali-2025-roku> (Accessed 24 November 2025).

8. Institute for Analytics and Advocacy (2025), “Ukraine's public debt breaks a historical record: debt trap or strategic resource”, available at: https://iaa.org.ua/articles/derzhavnyj-borg-ukrayiny-bye-istorychnyj-rekord-borgova-pastka-chy-strategichnyj-resurs/?gad_source=1&gad_campaignid=22613040175&gbraid=0AAAAAp3Jda7y84suasA1lc6kiAqKv8wMj&gclid=Cj0KCCQiAosrJBhD0ARIsAHebCNq1QorBGY9DrcbQB_7q6VLUrBCQo4dcuBZfRLgyfw00i4Cjf8OLOp8aAr3tEALw_wcB (Accessed 4 December 2025).

9. Dolbneva, D. (2020), “The Impact of COVID-19 on the World’s Economies”, *The Problems of Economy*, vol. (43), 20-26.

10. Voytenko, O. and Popadynets, N. (2022), “Foreign experience in consumer market management in conditions of socioeconomic crises caused by the Covid-19 pandemic”, *Regional Economy*, vol. 1, pp. 78-86.

Стаття надійшла до редакції 13.01.2026 р.